

ואיבעית אימא לפרש את סתירת הברייתות: **לעולם לא קנסו** שוגג אטו מזיד, (19) ובכל זאת **לא קשיא** סתירת הברייתות. **כי כאן**, הברייתא המתרת, עוסקת בדין החזרת היד **לאותה חצר ממנה הושיט את ידו**.

א-ת — **כאן** — הברייתא האוסרת — עוסקת בדין העברת הפירות שבידו **לחצר אחרת**. (1)

וכדבעא מיניה רבא מרב נחמן [וכאשר שאל רבא את רב נחמן]: **היתה ידו מלאה פירות, והוציאה לחוץ, מהו להחזירה לאותה חצר?**

אמר ליה רב נחמן לרבא: מותר להחזירה

לאותה חצר.

חזר ושאל רבא את רב נחמן: **להחזירה לחצר אחרת, מהו?**

אמר ליה רב נחמן לרבא: אסור להחזירה לחצר אחרת.

שאל רבא את רב נחמן: **ומאי שנא** [מה חילוק יש ביניהם]?

אמר לו רב נחמן לרבא: **אענה לך "לכי תיכול עלה כורא דמילחא"** [לכשתמדוד לי כור של מלח אומר לך טעמו של דבר]. (2) **והחילוק הוא: התם, כשמחזירה לאותה חצר**

כן מתחילה מה מקשה הגמרא "תפשוט, דלא התירו", והרי יש לומר, שכאן לא התירו משום שאין חשש שמא יבוא לידי חיוב, כי לא ישליכנו להתחייב, מה שאין כן בבעייתו של רב ביבי?! **ופירש המהר"ם:** מתחילה דנה הגמרא באופן שהיה שוגג, ובוהו אפילו אם ישליכנו לא יתחייב מיתת בית דין, [ויש להוסיף: אף חטאת לא יתחייב, שהרי נודע לו באמצע המלאכה]. **וחילוקו של רש"י הוא רק במזיד.**

19. כתב בתוספות הרא"ש: **הכי נמי מצי למימר דכולי עלמא קנסו שוגג אטו מזיד.**

1. ביארו התוספות: **ו"אסור להחזירה" דקתני [בברייתא: "הושיט ידו מליאה פירות והוציאה לחוץ, אסור להחזירה"], לא להחזירה אצלו קאמר, אלא להחזירה לחצר אחרת. וראה רש"ש על דבריהם.**

2. כן פירש רש"י בפירושו הראשון, והוא דרך בדיחותא. ובפירוש שני פירש: **אפילו אם תאכל עליה כור של מלח, לא תוכל להשוותם זו לזו.**

חששא דדילמא שדי להו מידיה הוא [לא משום חשש זה התירו לו, עד שתבוא ללמוד מכאן שהתירו לו רדיית הפת], אלא משום דלא עבד איסורא במזיד, וחזרת ידו אינה אפילו שבות אי לאו משום קנסא, והכא לא קניס. אבל רדיית הפת, [הרי] שבות הוא ונגזרה במנין, ומשום קודם שיבא לידי חיוב חטאת, [יש לומר ד] לא ביטלו גזירתם.

ולאיסור נמי לא תפשוט, מדקנסו במזיד [ולא חששו שמא ישליכנה מידו ויבוא לידי חיוב חטאת], דהתם [כשפשט את ידו] ליכא למיחש דילמא לישדינהו שיתחייב מיתת בית דין, [כלומר, כיון שידוע הוא שבהשליכתו יתחייב מיתת בית דין, מטעם זה עצמו אין לחוש שמא ישליכנו מידו], אבל הכא [גבי הדביק פת בתנור] אי קנסינן ליה מלרדות, על כרחיך [שלא ברצוננו] יתחייב מיתת בית דין, כלומר, ואם כן יש לומר: לא יעמידו חכמים את דבריהם שאסרו לרדות פת, ויביאו בהכרח אדם לידי חיוב סקילה.

וצריך ביאור: אם אכן יש לחלק בין הנידון בסוגייתנו לבין הנידון בבעייתו של רב ביבי, אם

חייבין עד שתהא תחלתן [תחילת העבירה, שהיא בענינו הכנסת הפת לתנור] שגגה, וסופן [סוף העבירה, שהיא בענינו האפיה עצמה] שגגה, ואם כן, זה שנוכר קודם שנאפתה הפת, הרי אף אם לא ירדנה לא יתחייב חטאת, והאיך נסתפק רב ביבי אם מותר לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, הרי בכל אופן לא יבוא לידי חיוב חטאת!?

ומתרצת הגמרא: אלא, ספיקו של רב ביבי לא היה לענין חיוב חטאת, אלא בכגון שהכניס את הפת במזיד, וקודם שיבא לידי איסור⁽³⁾ שחייבים עליו סקילה אם התרו בו, מיבעי ליה לרב ביבי.

אמר תירץ רב שילא [כלומר, רב שילא תירץ באופן אחר]: לעולם היה ספיקו של רב ביבי בכגון שהכניס את הפת בשוגג, ולא נזכר. ודקשיא לך: למאן התירו?! אימא לך: לאחריים הוא שנסתפק רב ביבי, האם מותר להם לרדות את הפת, כדי שלא יבוא האופה לידי חיוב חטאת.

מתקוף לה רב ששת על תירוצו של רב שילא: וכי אומרים לו לאדם "חטא, כדי שיוזכה חבירו"? כלומר, אם אין הנידון להציל את עצמו מאיסור אלא להציל את חבירו, הרי פשיטא שלא יעבור אדם איסור ואפילו איסור קל, כדי שלא יעבור חבירו איסור חמור!?

ממנה פינה את החפץ, לא איתעבירא מחשבתו [לא נעשתה מחשבתו לפנות את החפץ ממנה. הכא, כשמחזירה לחצר אחרת, איתעבירא מחשבתו, נעשתה מחשבתו לפנות את החפץ מן החצר בו היה, ויש לגזור שמא ישליך את החפץ לרשות הרבים, לשם הושיט את ידו.

גופא: בעי רב ביבי בר אבוי: הרביק פת בתנור בשבת, האם התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו?

אמר, הקשה ליה רב אחא בר אבוי לרבינא: היכי דמי, מה שאמר רב ביבי בר אבוי שספיקו הוא כדי להצילו מחטאת, איך מדובר?! אילימא בשוגג ולא אידכר ליה [אם תאמר שהנידון הוא כששגג, וכגון שלא ידע ששבת היום, ועדיין לא נזכר], כך הרי אי אפשר לומר, כי למאן התירו [למי אנו דנים האם התירו]? כלומר, אם אינו יודע ששבת היום, הרי אינו שואל אותנו מה לעשות, ולא יתכן לדון האם התירו לו לרדותה או לא התירו לו לרדותה.

ואלא לאו, אלא בהכרח שהנידון הוא בכגון דאיהדר ואידכר [חזר ונזכר] ששבת היום. והרי אף כך אי אפשר לומר, כי מי מחייב חטאת, אם נזכר קודם שנאפתה הפת שהכניס בתנור שהוא גמר מלאכת "אופה"?!?

והתנן [קב א]: כל חייבי חטאות, אינן

ובתוספות ד"ה קודם שיבא. ובתוספות שם הקשו: למה לא תירצה הגמרא, הכא במאי עסקינן בשוגג ואידכר, והנידון הוא לענין איסור חטאת?! וראה מה

3. פשטות הלשון משמע, דהיינו בלי התראה, ולענין איסור שחייבים עליו סקילה, ולא לענין חיוב סקילה ממש, וכן נתבאר בפנים. וראה בתוספות ד"ה ואלא דאהדר, ובמהרש"א שם,

מקום ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, (5) ואילו כאן, שעקר מידו של בעל הבית או הניח על ידו של בעל הבית, הרי ליכא מקום ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, ומדוע חייב העני על הנחה בתוכה או על עקירה ממנה!?

אמר תירץ רבה: הא מני, כדעת מי היא משנתנו? — רבי עקיבא היא, דאמר: לא בעינן מקום ארבעה על ארבעה.

דתנן: הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים עוברת באמצע, בין שתי רשויות היחיד, רבי עקיבא מחייב על הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים. (6) וחכמים פוטרים.

ומבאר הגמרא (7) את טעמיהם: רבי עקיבא

אלא, אמר רב אשי: לעולם היה ספיקו של רב ביבי בכגון שהכניס את הפת במזיד, ואכן אין הנידון לענין חטאת, ואימא: התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה.

רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא, היה שונה את דברי רב ביבי בלשון פשיטות ולא בתורת ספק, ולענין איסור סקילה: (4) אמר רב ביבי בר אבוי: הדביק פת בתנור, התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה.

שנינו במשנה: פשט העני את ידו לפנים, ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חייב:

ומקשה הגמרא: אמאי חייב העני על שהניח בתוך ידו של בעל הבית או על שעקר ממנה? והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי

שיישב בתוספות הרא"ש.

בתוספות הרא"ש, וכן הוא בתוספות בעמוד ב ד"ה ודילמא]. ובשם ר"י כתבו, דהוא משום שנאמר "אל יצא איש ממקומו" ומכאן למדו בסוף פרק ראשון של עירובין לאיסור הוצאה, ומשמע ד"ממקומו" קאי נמי על מקום החפץ, ואין מקום חשוב בפחות מארבעה טפחים על ארבעה טפחים.

והרמב"ן כתב: גמרא גמירי לה הכי, ומקראי לית לן [קבלה היא בידם, ואין לו מקור מן הכתובים], ואפילו ממתניתין ומברייתא לית לן בהדיא. אך בתוספות לקמן ד"ה אבל למטה מעשרה, נקטו שברייתא היא בשום מקום, ודקדקו כן מלשון הגמרא, ראה שם.

6. ואם מחייב גם משום הכנסה, ראה סוגיית הגמרא בעמוד ב, ברש"י שם ד"ה ודילמא, ובתוספות שם.

7. בתוספות ד"ה דאמרין, מבואר, שאין זה מדברי רבה עצמו.

4. כן פירש רש"י. ובתוספות הביאו גירסא "בעי רב ביבי", ואין כוונת הגמרא אלא שבהדיא אמר רב ביבי שספיקו הוא לענין איסור סקילה.

5. א. לשון רש"י הוא: מעל גבי מקום ארבעה, דהוי חשוב למיהוי הנחתו הנחה ועקירתו עקירה, וידו לאו מקום ארבעה הוא. וקתני לה מתניתין בין לעקירה בין להנחה, דקתני: "ונתן [העני] לתוך ידו של בעל הבית", הרי הנחה, "או שנטל מתוכה" הרי עקירה. ויש לדקדק בלשון רש"י, שלא הזכיר אלא את עקירת והנחת העני בידו של בעל הבית העומד ברשות היחיד, ולא את עקירת והנחת בעל הבית ביד העני העומד ברשות הרבים.

ב. בתוספות בשם רבינו תם כתבו מקור לדין זה: סברא היא, כי אין דרך להניח את החפץ במקום פחות מארבעה, וכן היה מסתמא במשכן [שהיה נוטל חפץ מתיבתו ונותנה לגזבר, כן כתב

בגובה למעלה מעשרה טפחים אינו נחשב "רשות הרבים", ולפיכך המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למעלה מעשרה טפחים אינו חייב.

ב. שתי רשויות היחיד הבולטות מעל רשות הרבים מעברו האחד של רשות הרבים ["דיוטא אחת"], והושיט מרשות היחיד זו לרשות היחיד שכנגדה, הרי זה חייב משום "מושיט", שכן היו הלויים במשכן מושיטים מעגלה לעגלה שהיו עומדות בעברו האחד של רשות הרבים. ברם הזורק מזו לזו שנינו במשנה לקמן בהזורק צו א שאינו חייב, כי

סבר, אמרינן "קלוטה כמי שהונחה דמיא".⁽⁸⁾

ורכנן סברי, לא אמרינן "קלוטה כמי שהונחה דמיא".

הרי למדנו מדברי רבי עקיבא, שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה, כי אויר רשות הרבים אינו מקום ארבעה, ובכל זאת חייב על הוצאה לשם.⁽⁹⁾

א. אויר רשות הרבים, עד גובה עשרה טפחים בכלל רשות הרבים הוא, אבל אויר

ארבעה. וכן מבואר בהדיא במסכת עירובין לג ב, לענין הנחת עירוב על גבי מקום ארבעה, דמכל מקום, אם הניחו על גבי עמוד שאינו גבוה עשרה, הרי זה מועיל אף על פי שאין בו ארבעה, ופירש רש"י שם "משום דקסבר, כיון שהונחה למטה מעשרה, קלוטה כמי שהונחה אארעא דמיא, ואיכא מקום ארבעה", ואם כן תיקשי סוגייתנו!?

ומתחילה כתב לפרש: מה שאמרו דלרבי עקיבא אין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה, היינו משום דגם כשאינו על מקום ארבעה איכא הנחה על גבי מקום ארבעה, מטעם קלוטה כמי שהונחה בארץ. ולכן גם כשהניח ביד עני [או בעל הבית], איכא מקום ארבעה, דנחשב כמי שהונחה בארץ. [וראה עוד בחזון איש סימן סג מגליונות אביו זצ"ל בדיבור שני שם]. אך הקשה על פירוש זה מסוגיית הגמרא לקמן "ודילמא הנחה הוא דלא בעי, הא עקירה בעי", ויובא בהמשך הסוגיא בהערות.

ולכן כתב לפרש: הדמיון בין דין קלוטה כמי שהונחה לדין מקום חשוב לענין הנחה ועקירה [לפי הצד שקלוטה הוא כמי שהונחה בארץ] הוא משום שבאמת מה שפטור על הנחה במקום

8. כתב רש"י: קלוטה: החפץ הואיל ונקלט באוירה של רשות הרבים, כמי שהונחה בתוכו הוא, ואף על גב דלא נח. ונראה ככוונתו: אף על גב שלא נח החפץ מתנועתו. וראה מה שיתבאר בהערה 9.

9. תוספת ביאור בענין "קלוטה כמי שהונחה דמיא": יש לפרש בשני אופנים:

האחד, שקלוט באויר כאילו נח באויר. והשני, כיון שהגיע לאויר רשות הרבים, הרי הוא כאילו נח בארץ [וכתבו האחרונים, שכן משמע מלשון רש"י בסוגייתנו, ובעירובין לג ב, ומלשון רבינו חננאל כאן].

ולפירוש ראשון, ניחא ראיית הגמרא מרבי עקיבא שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה, כי היות וחייב הוא על שהגיע החפץ לאויר רשות הרבים, אף שאין הוא חשוב "מקום ארבעה" כי אויר הוא, הרי מבואר שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה.

אבל לפירוש שני הקשה בקהילות יעקב סימן ו אות ד: הלא כל שאמרינן קלוטה כמי שהונחה, כבר איכא מקום ארבעה, כיון דנחשב כהונחה בארץ, ואם כן הרי הגיע החפץ למקום

האמנם כן הוא שפשוט לו לרבה, כאשר נראה ממה שאמר "הא מני רבי עקיבא היא" ולא חכמים, בביאור מחלוקת רבי עקיבא וחכמים:

לדעת רבי עקיבא, הרי הוא חייב מדין "מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים", ומשום ש"קלוטה באויר רשות הרבים כמי שהונחה דמיא", ואם כן לא חייב רבי עקיבא אלא כשזרק בתוך עשרה טפחים, שהוא אויר רשות הרבים.

לדעת חכמים הרי הוא פטור, משום שאין הם סוברים "קלוטה כמי שהונחה דמיא"?!?

והא מיבעיא בעי לה רבה [והרי נסתפק רבה בדבר זה, אם אכן כך הוא ביאור מחלוקתם]?! **דבעי רבה:**

האם דוקא כשזרק דרך אויר רשות הרבים **למטה** מגובה עשרה טפחים, שהוא אויר רשות הרבים, הוא **דפליגי** רבי עקיבא

עבודת הלויים היתה דרך הושטה ולא דרך זריקה. ובפרט זה דנה סוגייתנו.

ג. המושיט חייב כשהושיט בגובה למעלה מעשרה טפחים, ומשום שאף הושטת הלויים במשכן היתה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך למעלה מעשרה טפחים, כי הושטתם הלוא היתה מעגלה לעגלה, וגובה העגלה עשרה טפחים ויותר הוא.⁽¹⁰⁾

מקשה הגמרא על שאמר רבה "הא מני רבי עקיבא היא", דמשמע: חכמים חלוקים עליו בדין "קלוטה כמי שהונחה דמיא", ומשנתנו לא תיתכן כשיטתם:

למימרא דפשיטא ליה לרבה [האמנם כן הוא שפשוט לו לרבה], **דבקלוטה כמי שהונחה דמיא** —

ובתוך גובה עשרה טפחים ברשות הרבים **פליגי** רבי עקיבא וחכמים?!?

מתנועתו. ואף שלכאורה גם גבי מונח ביד יש לומר "קלוטה כמי שהונחה דמיא", מכל מקום, מרבי עקיבא הרי מוכח שאין צריך כלל מקום ארבעה. אך קשה גם על פירוש זה מאותה סוגיא דלקמן, כמבואר שם בהערות.

10. בדין חיוב המושיט למטה מעשרה טפחים, אם חייב הוא, או שמא דוקא למעלה מעשרה טפחים הוא חייב, כפי שהיתה עבודת הלויים במשכן. הנה מלשון רש"י שכתב בעמוד ב בד"ה זורק ממושיט "דאילו במושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים אפילו למעלה מעשרה קיימא לן בפרק הזורק, דחייב", משמע שהחייב הוא בין למטה מעשרה ובין למעלה מעשרה. ואילו התוספות בד"ה אבל למעלה מי

שאינו ארבעה, הוא משום שאין זו הנחה קיימת אלא הנחת ארעי ובלתי קיימת. וכן כשעקר ממקום שאין בו ארבעה, עקר מהמונח דרך ארעי. וסוברת הגמרא, שגם גבי קלוטה כמי שהונחה, אפילו תאמר שהוא כאילו נח בארץ, מכל מקום, זו היא הנחת ארעי ובלתי קיימת, כיון שבפועל אינו בארץ. ולכן דינו לענין עקירה והנחה כאילו לא נח במקום ארבעה.

ודומה לפירוש זה פירשו אחרונים, שעיקר ראיית הגמרא היא, משום שאין החפץ נח מתנועתו ודרך ארעי מתגלגל הוא על גבי מקום ארבעה, ובאופן זה אין לזה חשיבות של "מקום". וזה הוא שכתב רש"י "ואף על גב דלא נח", דהיינו שלא נח מתנועתו. ולפי זה אינו דומה לההיא דעירובין, כי שם נח העירוב